Официален вестник
на Европейския съюз

BG
Серия C

C/2025/6743

22.12.2025 г.

Съобщение на Комисията във връзка с подкрепа за прилагането на Директива 2009/148/ЕО относно защитата на работниците от рискове, свързани с експозиция на азбест по време на работа, изменена с Директива 2023/2668

(C/2025/6743)

1. Въведение

Стратегическата рамка на ЕС за здравословни и безопасни условия на труд за периода 2021—2027 г. ([1])(„стратегическа рамка на ЕС за ЗБУТ“) има за цел да въплъти в конкретни действия принцип 10 от Европейския стълб на социалните права ([2]) относно правото на работниците на високо ниво на защита на тяхното здраве и безопасност на работното място. Един от приоритетите на стратегическата рамка на ЕС за ЗБУТ е справянето със свързаната с работата експозиция на азбест, за да се допринесе за нейната ключова цел за предотвратяване на свързаните с работата смъртни случаи и заболявания.

Борбата с рака е приоритет на Съюза. Комисията е поела ангажимент за ефективно намаляване на експозицията на канцерогенни вещества, като например азбест, и по този начин допринася значително за профилактиката на рака в съответствие с целите на европейския план за борба с рака ([3]).

Азбестът е опасно, канцерогенно вещество ([4]), което продължава да засяга много работници в различни сектори, в които рисковете от експозиция остават високи. Те включват строителството, минното дело, добивната промишленост, строителното инженерство, управлението на отпадъците или поддръжката на кораби, влакове, въздухоплавателни средства, превозни средства и машини, както и службите за спешна помощ, като например противопожарни служби. Изчислено е, че на азбест все още са изложени между 4,1 и 7,3 милиона работници ([5]).

Известно е, че професионалната експозиция на азбест има сериозни последици за здравето. При вдишване азбестовите влакна, пренасяни по въздуха, могат да причинят сериозни заболявания като мезотелиом и рак на белите дробове. Появата на първите признаци на заболяване отнема средно 30 години от момента на експозицията и тези състояния в крайна сметка могат да доведат до смъртни случаи, свързани с работата. Експозицията на азбест е основна причина за професионални ракови заболявания в Съюза, като на нея се дължат до 78 % от професионалните ракови заболявания и 88 % от професионалните ракови заболявания на белите дробове, признати в държавите членки като свързани с тази експозиция ([6]).

Азбестът беше широко използван в цяла Европа в продължение на десетилетия в широк спектър от приложения, особено в строителството, като така беше създадено наследство, което продължава да представлява заплаха за общественото здраве и възпрепятства усилията за гарантиране на безопасна и здравословна работна среда за изложените работници. Повишената защита на работниците от експозиция на азбест е особено важна в контекста на Европейския зелен пакт, тъй като санирането с цел повишаване на енергийната ефективност е от съществено значение за постигането на неговите цели ([7]). Стратегията „Вълна на саниране“ ([8]) има за цел годишният процент на енергийно саниране на сградите да се удвои до 2030 г. Тъй като обаче много сгради с ниска енергийна ефективност съдържат азбест, ускоряването на санирането може също така да доведе до значително увеличаване на броя на хората, изложени на рискове за здравето, свързани с азбеста, тъй като съществуващият в сградите азбест може да се отдели по време на дейността по саниране. Очаква се броят на работниците, изложени на азбест, да нараства с 4 % всяка година до 2030 г. ([9]). По-нататъшните действия за управление на рисковете от експозиция са от решаващо значение за защитата на работниците от заболявания, насърчаването на тяхното благосъстояние и подпомагането на укрепването на Европейския здравен съюз.

([1]) Съобщение на Комисията „Стратегическа рамка на ЕС за здравословни и безопасни условия на труд за периода 2021—2027 г.: Здравословни и безопасни условия на труд в променящ се свят на труда“, (COM/2021/323 final).

([2]) Междуинституционална прокламация относно Европейския стълб на социалните права (ОВ C 428, 13.12.2017 г., стр. 10).

([3]) Съобщение на Комисията до Европейския парламент и Съвета:Европейски план за борба с рака, (COM(2021) 44 final).

([4]) Арсен, метали, влакна и прахове, монографии на Международната агенция за изследване на рака (IARC) относно оценката на канцерогенните рискове за хората, том 100C.

([5]) Study on collecting information on substances with the view to analysing the health, socio-economic and environmental impacts in connection with possible amendments of Directive 98/24/EC (Chemical Agents) and Directive 2009/148/EC (Asbestos) („Проучване относно събирането на информация за веществата с цел анализ на въздействието върху здравето, социално-икономическото въздействие и въздействието върху околната среда във връзка с евентуални изменения на Директива 98/24/ЕО (за химичните агенти) и Директива 2009/148/ЕО (за азбеста)“), Окончателен доклад за азбеста.

([6]) Съобщение на Комисията относно работата за бъдеще без азбест:европейски подход за справяне с рисковете за здравето от азбеста (COM(2022) 488 final).

([7]) Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Европейския съвет, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите „Европейският зелен пакт“,
(COM/2019/640 final).

([8]) Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите — Вълна на саниране за Европа — екологизиране на нашите сгради, създаване на работни места, подобряване на качеството на живот (COM/2020/662 final).

([9]) Въз основа на настоящите уведомления, тенденцията към увеличаване на количеството отпадъци, съдържащи азбест, броя на сертифицираните работници и жизнения цикъл на азбестоциментовите материали (70—80 % от азбеста в ЕС).Източник: Външното проучване на RPA (2021 г.), вж. бележка под линия 7.

През последните 40 години Съюзът предприе значителни действия за ограничаване, а впоследствие и за окончателна забрана на всяка употреба на азбест. Между 1983 г. ([10]) и 1985 г. ([11]) беше ограничена употребата на шест вида азбестови влакна. През 1991 г. беше забранено пускането на пазара и употребата на пет от тях ([12]), както и употребата на хризотил азбест в продукти, широко използвани в строителния сектор, наред с други ([13]). С Директива 1999/77/ЕО на Комисията ([14]) се забрани употребата и пускането на пазара на всичките шест вида азбестови влакна, като забраната влезе в сила през 2005 г. Посочената директива беше отменена през 2006 г. с Регламент (ЕО) № 1907/2006 на Европейския парламент и на Съвета ([15]), в който целият целенасочено добавен азбест продължава да бъде забранен. В точка 6 от приложение XVII към него се посочва, че производството, пускането на пазара и употребата на азбестови влакна, както и на смеси и изделия (в които целенасочено са добавени азбестови влакна) се забранява в Съюза. Що се отнася до защитата на работниците от рискове, свързани с експозиция на азбест по време на работа, тя се осигурява от Директива 2009/148/ЕО на Европейския парламент и на Съвета ([16]), която кодифицира и отменя Директива 83/477/ЕИО на Съвета ([17]), Директива 91/382/ЕИО на Съвета ([18]) и Директива 2003/18/ЕО на Европейския парламент и на Съвета ([19]).

Днес Съюзът остава твърдо решен да подкрепя своите държави членки при създаването и насърчаването на качествени работни места, като същевременно подобрява справедливите условия на труд с цел гарантиране на безопасността и здравето на работниците. Изменението на Директива 2009/148/ЕО от 2023 г. поставя тази цел в основата си. Това последно изменение на Директива 2009/148/ЕО на Европейския парламент и на Съвета с Директива 2023/2668 на Европейския

([10]) Ограничения относно употребата на крокидолит съгласно Директива 83/478/ЕИО на Съвета от 19 септември 1983 г. относно пето изменение (азбест) на Директива 76/769/ЕИО за сближаване на законовите, подзаконовите и административните разпоредби на държавите членки относно ограниченията за пускането на пазара и употребата на някои опасни вещества и препарати, (ОВ L 263, 24.9.1983 г., стр. 33) — която въвежда ограничения относно азбеста в Директива 76/769/ЕИО на Съвета от 27 юли 1976 г. за сближаване на законовите, подзаконовите и административните разпоредби на държавите членки относно ограниченията за пускането на пазара и употребата на някои опасни вещества и препарати (ОВ L 262, 27.9.1976 г., стр. 201).

([11]) Ограничения относно употребата на крокидолит съгласно Директива 85/610/ЕИО на Съвета от 20 декември 1985 г. относно пето изменение (азбест) на Директива 76/769/ЕИО за сближаване на законовите, подзаконовите и административните разпоредби на държавите-членки относно ограниченията за пускането на пазара и употребата на някои опасни вещества и препарати(ОВ L 375, 31.12.1985 г., стр. 1).

([12]) Крокидолит, амозит, антофилит, актинолит и тремолит.

([13]) Определени приспособления, бои и лакове, филтри за течности, материали за подравняване на пътища, пълнители и изолатори, изолиращи и звукоизолиращи материали с ниска плътност, въздушни филтри и филтри за газ, подложки за пластмасови подови и стенни покрития, текстил (с временно изключение за диафрагми) и филц за покривно покритие.

([14]) Директива 1999/77/ЕО на Комисията от 26 юли 1999 г. относно шесто адаптиране към техническия прогрес на приложение I към Директива 76/769/ЕИО на Съвета за сближаване на законовите, подзаконовите и административните разпоредби на държавите членки относно ограниченията за пускането на пазара и употребата на някои опасни вещества и препарати (азбест) (ОВ L 207, 6.8.1999 г., стр. 18, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/1999/77/oj), вече не е в сила, с краен срок за транспониране 1 януари 2005 г.

([15]) Регламент (ЕО) № 1907/2006 на Европейския парламент и на Съвета от 18 декември 2006 година относно регистрацията, оценката, разрешаването и ограничаването на химикали (REACH), за създаване на Европейска агенция по химикали, за изменение на Директива 1999/45/ЕО и за отмяна на Регламент (ЕИО) № 793/93 на Съвета и Регламент (ЕО) № 1488/94 на Комисията, както и на Директива 76/769/ЕИО на Съвета и директиви 91/155/ЕИО, 93/67/ЕИО, 93/105/ЕО и 2000/21/ЕО на Комисията (ОВ L 396, 30.12.2006 г., стр. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2006/1907/oj).

([16]) Директива 2009/148/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 30 ноември 2009 година относно защитата на работниците от рискове, свързани с експозиция на азбест по време на работа (Кодифицирана версия) (ОВ L 330, 16.12.2009 г., стр. 28, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2009/148/oj).

([17]) Директива 83/477/ЕИО на Съвета от 19 септември 1983 г. относно защитата на работниците от рисковете, свързани с експозицията на азбест по време на работа (втора специална директива по смисъла на член 8 на Директива 80/1107/ЕИО) (ОВ L 263, 24.9.1983 г., стр. 25, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/1983/477/oj).

([18]) Директива 91/382/ЕИО на Съвета от 25 юни 1991 г. за изменение на Директива 83/477/ЕИО за защита на работниците от рискове, свързани с излагане на въздействието на азбест по време на работа (втора специална директива по смисъла на член 8 на Директива 80/1107/ЕИО) (ОВ L 206, 29.7.1991 г., стр. 16, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/1991/382/oj).

([19]) Директива 2003/18/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 27 март 2003 г. за изменение на Директива 83/477/ЕИО на Съвета относно защитата на работниците от рискове, свързани с експозицията на азбест по време на работа (текст от значение за ЕИП) (ОВ L 97, 15.4.2003 г., стр. 48, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2003/18/oj).

парламент и на Съвета ([20]), с която беше преразгледана граничната стойност на професионална експозиция на азбест (от 0,1 на 0,01 влакна на кубичен сантиметър) ([21]), спомага за постигането на по-високо равнище на защита на здравето и безопасността на работниците, по-специално от това силно канцерогенно вещество. Насоките ([22]), придружаващи настоящото съобщение, са представени като последващи действия във връзка със Съобщението на Комисията относно бъдеще без азбест, както и във връзка с изменението на Директива 2009/148/ЕО.

В това отношение в съображение 29 от Директива 2023/2668 (ЕС) за изменение на Директива 2009/148/ЕО се подчертава значението на разработването и издаването на насоки за улесняване на прилагането на Директива 2009/148/ЕО не по-късно от две години от датата на влизането ѝ в сила.

Насоките в крайна сметка ще позволят на Съюза да отговори по-ефективно на необходимостта от по-добра защита на работниците от експозиция на азбест, като предостави примери за това как следва да се борави на практика с това опасно вещество. Те също така ще допринесат за постигането на целите на компаса за конкурентоспособността на ЕС ([23]), който по-специално предвижда повишаване на скоростта и качеството на вземане на решения чрез опростяване на рамките и правилата на Съюза. Освен това насоките допринасят и за целите, определени в Съобщението на Комисията относно изпълнението и опростяването ([24]), тъй като ще подобрят прилагането на Директива 2009/148/ЕО, като направят посочените в нея правила по-ясни, по-лесни за разбиране и по-бързи за прилагане от заинтересованите страни.

2. **Цели**

Валидните за целия Съюз насоки за справяне с азбеста са предназначени да улеснят спазването на изискванията от страна на дружествата и да подкрепят усилията на държавите членки за правоприлагане, като основната цел е защитата на работниците. Предоставянето на допълнителна подкрепа с цел да се гарантира съответствие би било от полза за държавите членки, работодателите (особено за малките и средните предприятия, които съставляват 99 % от всички дружества, работещи с азбест ([25])), социалните партньори и работниците.

Насоките имат за цел:

— подпомагане на заинтересованите страни при управлението на свързаните с азбеста рискове за здравето и безопасността на работното място, като се вземат предвид последните правни, научни и технологични развития, включително изменението на Директива 2009/148/ЕО от 2023 г.;

— повишаване на осведомеността сред работодателите и работниците относно рисковете при боравене с материали, съдържащи азбест;

— насърчаване на по-широкото възприемане на добри практики във всички държави членки чрез предоставяне на преглед на стратегиите за управление на азбеста на работното място;

— намаляване на различията в достъпа до насоки чрез предоставяне на допълнителна информация относно добрите практики на заинтересованите страни в целия Съюз, включително на тези в държавите членки, в които са налични по-малко насоки.

В насоките се прави преглед на добрите практики за управление на азбеста на работното място, като се очертават практически начини за намаляване на експозицията на работниците. Добрите практики, изложени в настоящите насоки, се предлагат като примери и не следва да се считат за единственото средство за прилагане на законодателството на Съюза в областта на здравословните и безопасни условия на труд. Насоките са предназначени за всички видове организации, както публични, така и частни, независимо от техния размер, и се прилагат за широк кръг от сектори.

([20]) Директива (ЕС) 2023/2668 на Европейския парламент и на Съвета от 22 ноември 2023 г. за изменение на Директива 2009/148/ЕО относно защитата на работниците от рискове, свързани с експозиция на азбест по време на работа (ОВ L, 2023/2668, 30.11.2023 г. ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2023/2668/oj).

([21]) Новият член 8 от Директива 2009/148/ЕО гласи следното: „1. До 20 декември 2029 г. работодателите следят никой работник да не бъде експониран на концентрация на азбест във въздуха, превишаваща 0,01 влакна на cm^3, измерена като средно претеглена стойност за 8-часов референтен период (TWA). 2. От 21 декември 2029 г. работодателите следят никой работник да не бъде експониран на концентрация на азбест във въздуха, превишаваща: а) 0,01 влакна на cm^3, измерена за 8-часов референтен период като TWA, в съответствие с член 7, параграф 7, втора алинея; или б) 0,002 влакна на cm^3, измерена за 8-часов референтен период като TWA.

([22]) SWD(2025)400 https://employment-social-affairs.ec.europa.eu/document/70526012-b741-4092-ab52-3bae8de2a1b0_en.

([23]) Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Европейския съвет, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите, „Компас за конкурентоспособността на ЕС“ (COM(2025) 30 final).

([24]) Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите — Една опростена и по-експедитивна Европа:Съобщение относно прилагането и опростяването“ (COM (2025) 47 final).

([25]) Източник: Външното проучване на RPA (2021 г.), вж. бележка под линия 7.

Всички заинтересовани страни, включително профсъюзните организации, организациите на работодателите, предприятията, националните органи и експертите в областта на здравословните и безопасни условия на труд, се насърчават да използват и разпространяват тези насоки възможно най-широко.

3. **Структура**

Насоките са структурирани в модули, които позволяват на читателите да се съсредоточат върху теми от особен интерес. Те са разделени на две части:

— първите 12 раздела обхващат общи теми и се прилагат за всички ситуации на експозиция, като предоставят информация за управлението на азбеста като цяло;

— последните пет раздела обхващат специфични ситуации на експозиция на азбест, като предлагат специфични за сектора насоки за това как може да се борави безопасно с азбеста, с препратки към общите раздели, когато е целесъобразно.

4. **Широка консултация със заинтересовани страни**

Насоките бяха разработени с широкото участие на заинтересовани страни, като профсъюзи, организации на работодателите, предприятия, национални органи и експерти в областта на здравословните и безопасни условия на труд. Това включва:

— определяне на 187 съществуващи документа с насоки на равнището на държавите членки, на равнището на Съюза и на международно равнище, от които 91 бяха оценени като потенциално значими и разгледани подробно;

— организиране на 10 онлайн семинара с над 850 участници, всеки от които беше съсредоточен върху различни области, обхванати от насоките;

— отправяне на покана за представяне на коментари по първия проект на насоките, в резултат на което бяха получени отзиви от над 130 заинтересовани страни от широк кръг сектори, генерирали над 500 отговора;

— провеждане на многобройни дискусии със заинтересованите страни за разработване на казуси с добри практики;

— организиране на 20 пилотни дискусии, включително девет посещения на място, със заинтересовани страни, участващи в широк спектър от ситуации и дейности, свързани с експозиция на азбест.

Широката консултация гарантира, че насоките се основават на най-новите знания, че са практични и реалистични и отговарят на очакванията и нуждите на потребителите.

Процесът на разработване на тези насоки беше следен отблизо от представители на националните правителства, организациите на работодателите и работниците, участващи в работна група „Химикали“ на тристранния консултативен комитет за безопасност и здраве на работното място, както и от съответните служби на Комисията.

5. **Публикуване и разпространение**

Настоящото съобщение ще бъде публикувано на уебсайта EUR-Lex ([26]). Съобщението и придружаващите го насоки също ще бъдат публикувани и представени на уебсайта на Европейската агенция за безопасност и здраве при работа и ще бъдат разпространени и популяризирани чрез Комитета на старшите инспектори по труда, европейските социални партньори (профсъюзни организации и представители на работодателите) и Консултативния комитет за безопасност и здраве на работното място.

([26]) EUR-Lex е официалният онлайн портал, който предоставя безплатен достъп до правото на Европейския съюз.